

СЕКЦІЯ РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ

*БУЛАТОВА О.В.,
доктор економічних наук, професор, перший проректор
ЗАЙКОВСЬКИЙ О.С.,
аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет*

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Інтернаціоналізація вищої освіти стала важливою складовою розвитку багатьох країн, які розрізняються за рівнем свого соціально-економічного розвитку. Практично за усіма прогнозними оцінками різноманітних міжнародних інституцій, дослідницьких груп, агенцій тощо кількість іноземних студентів буде щороку зростати, більшість яких буде обирати для отримання вищої освіти розвинуті країни. Відповідно, університети, національні уряди країн будуть спрямовувати свої зусилля на пошук нових шляхів та механізмів залучення на навчання іноземних студентів [11], у тому числі використовуючи інструменти міграційної політики.

Збільшення кількості бажаючих отримати вищої освіти, у першу чергу, в країнах із низьким та середнім рівнем доходу, відповідно, посилюють попит, при цьому кількість університетів у країнах із високим рівнем доходу суттєво не змінюється [1]. Відповідно, університети цих країн стають більш залежними саме від кількості студентів з менш розвинутих країн. Слід підкреслити, що вартість вищої освіти зростає значно вищими темпами, випереджаючи інфляцію цін на споживчі товари, медичні витрати, продовольчі товари тощо.

За даними Українського державного центру міжнародної освіти на початок 2020 року в країні навчалось понад 80,5 тис. іноземців, що становить 6% від загальної кількості здобувачів вищої освіти в країні [10]. Досить широкою є географія залучення іноземних студентів - 158 країн світу, серед яких найбільшу кількість здобувачів забезпечують Індія (18,4 тис. студентів, що становить 22,9% від загальної кількості іноземних здобувачів вищої освіти), Марокко (8,2 тис., 10,2%), Азербайджан (5,5 тис., 6,8%), Туркменістан (5,3 тис., 6,6%), Нігерія (4,4 тис., 5,4%), Туреччина (3,8 тис., 4,5%), Китай (3,5 тис., 4,4%), Єгипет (3,5 тис., 4,4%), Ізраїль (2,6 тис., 3,2%), Узбекистан (2,0 тис., 2,5%). від іноземних студентів за період їх навчання українська економіка отримує понад 3 мільярди доларів США., а щорічні витрати іноземного студента в Україні становлять 6-8,3 тис. дол. (залежно від обраної спеціальності навчання [8]). За результатами маркетингового дослідження привабливості української вищої освіти для іноземних громадян [9] основним фактором привабливості українських університетів для іноземців є якість освіти, вартість навчання, легкість визнання диплома на батьківщині, а також бажання навчатися в одній із європейських країн.

У попередніх дослідженнях розвинуто методичний інструментарій кількісної оцінки рівня розвитку процесів інтернаціоналізації вищої освіти [6,7], який ґрунтується на визначенні багатоаспектного характеру феномену інтернаціоналізації, що об'єктивно обумовлює необхідність застосування багатовимірних оцінок. Ґрунтуючись на запропонованому методичному інструментарію кількісної оцінки рівня розвитку інтернаціоналізації вищої освіти було розраховано індекси інтернаціоналізації національних систем вищої освіти в динаміці за період 2012-2018 рр. Результати розрахунків по окремим країнам наведено в таблиці.

**Оцінка інтенсивності розвитку процесів інтернаціоналізації країн
у 2012-2018 рр.**

Країна	Темпи інтернаціоналізації (ланцюгові темпи зростання індексу), %						
	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	В середньому
Канада	-4,00	4,05	2,70	0,02	-0,22	-4,11	-0,31
Китай	5,99	-4,05	3,05	11,79	-0,71	2,71	3,01
Польща	4,72	8,05	3,59	0,47	3,27	-1,41	3,07
Україна	-0,64	3,42	8,87	1,14	-13,66	0,28	-0,34
Великобританія	1,36	0,30	-0,33	0,65	-1,10	-3,75	-0,49
США	0,83	-0,76	6,00	4,03	-10,20	-7,03	-1,36

Примітка: за розрахунками [6,7]

Досліджуючи загальну тенденцію зміни індексів, встановлено для всіх країн вибірки відсутність загального тренду зміни інтегрального рівня інтернаціоналізації, зокрема коливання періодів збільшення та збільшення інтегрального рівня, що свідчить про різновекторність процесів та їх достатньо мінливий характер.

Значна кількість країн світу (Канада, Німеччина, Японія, Китай та інші) активно підтримують не тільки залучення іноземних студентів до своїх університетів, а й орієнтують свою політику на те, що б залишити висококваліфіковану робочу силу на своєму ринку.

Так, поширення англомовних магістерських програм в Німеччині до 1032 проти 198 англомовних бакалаврських програм [4] дозволило збільшити кількість іноземних студентів на 12% (що становить майже третину від усіх студентів-магістрів). Половина іноземних студентів, які здобувають освіту в Німеччині, вирішають залишитися, а близько 40% планують залишитися принаймні 10 років [3].

Уряд Канади [2] запровадив нову стратегію, метою якої є залучення іноземних висококваліфікованих фахівців у високотехнологічні сектори економіки, що забезпечують високий рівень зростання. У цьому урядовому документі окремо визначено механізм залучення до національної економіки іноземців, що отримали освіту в університетах Канади, шляхом спрощення отримання віз, дозволів на працевлаштування. Як наслідок, половина іноземних студентів, які здобувають освіту в Канаді, планують подати заяву на постійне проживання після отримання вищої освіти в Канаді.

Активну політику щодо залучення іноземних студентів з подальшим працевлаштуванням на національному ринку поступово впроваджує Китай, пропонуючи спрощений механізм отримання посвідки на проживання, урядові стипендії, різноманітні програми, що дозволяють отримати дозвіл на працевлаштування для випускників місцевих університетів [5], послабив правила проживання для іноземців, що працюють у інженерних науково-дослідних центрах, технологічних центрах високотехнологічних компаній, що акредитовані державою, зарубіжних науково-дослідних центрах тощо.

Для країн-походження студенти, які отримали вищу освіту за кордоном, стають важливим джерелом розвитку, за умов повернення таких студентів на батьківщину. І тут мова йде не тільки про нові можливості високотехнологічного розвитку, які отримує країна, що повертає висококваліфікованих фахівців із якісною міжнародною освітою, оскільки останні сприяють розвитку міждержавних відносин, інтегруванню національної системи у глобальні мережі. Університети також активно розвивають стратегію інтернаціоналізації вищої освіти, залучаючи іноземних студентів, які сприяють розвитку рівня міжнародної конкурентоспроможності університетів, забезпечують його фінансову стабільність його розвитку, оскільки іноземні студенти зазвичай сплачують більш високу ціну за навчання порівняно із національними студентами.

Вибір на користь міжнародної освіти, для майбутніх здобувачів вищої освіти зумовлено наступними факторами. По-перше, в багатьох країнах існують певні обмеження щодо здобуття вищої освіти на відповідних рівнях за відповідними освітніми програмами. З одного боку, таке навчання обирають більш заможні студенти, чії родини спроможні оплатити навчання за кордоном, а з іншого, уряди деяких країн використовують відповідні програми підтримки навчання за певними спеціальностями та спеціалізаціями. Провідні університети світу, які реалізують дослідницькі проекти світового ринку, стають більш привабливими для іноземних студентів/докторантів, які розглядають своє навчання в таких університетах, як відповідне інвестування, що у майбутньому матиме більшу прибутковість.

Список використаних джерел:

1. Bulatova O., Zaykovskiy O. International student mobility: current trends and influence factors // Research Papers in Economics and Finance. - Poznań University of Economics and Business, 2020. – Issue 2. P.19-27
2. Hemmadi, M. Canada has overhauled its immigration process for international students. Canadian Business.2016, Nov 11. URL:<https://www.canadianbusiness.com/economy/canada-has-overhauled-itsimmigration-process-for-international-students/>
3. Marsh N. Int'l students in Germany up 6% as English-taught masters gain URL:<https://thepienews.com/news/intl-students-in-germany-up-6-as-english-taught-masters-gain-popularity/>
4. Nafie, R. What Germany is doing right to edge past the competition. The PIE News.2017, Apr 7. URL:<https://thepienews.com/analysis/germany-edge-past-competition-international-students/>
5. Sharma, Y. Talent drive looks to bring in international students. University World News. 2020,17 March URL:<http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20170316161911243>
6. Булатова О.В., Зайковський О.С. Глобалізація освітнього простору: основні характеристики та принципи розвитку. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка.* 2019, Вип. 17. С. 63–71.
7. Булатова О.В., Зайковський О.С. Оцінка рівня розвитку процесів інтернаціоналізації національних систем вищої освіти на основі використання багатовимірних показників *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2019, Вип. 28, Ч.1. С.69-75.
8. Дохід України від іноземних студентів за період їх навчання становить понад 3 мільярди доларів США – Український державний центр міжнародної освіти <https://mon.gov.ua/ua/news/dohid-ukrayini-vid-inozemnih-studentiv-za-period-yih-navchannya-standovit-ponad-3-milyardi-dolariv-ssha-ukrayinskij-derzhavnij-centr-mizhnarodnoyi-osviti>
9. Звіт за результатами маркетингового дослідження привабливості української вищої освіти для іноземних громадян [електронний ресурс] <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/12/07/2.pdf>
10. Український державний центр міжнародної освіти [офіційний сайт] <https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>
11. Чентуков Ю.І., Марена Т.В.(2020) Higher Education Internationalization as a Factor of Improving University Competitiveness. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка.* 2020. Вип. 19. С. 104-112.